

„Kérd számon a történelemtől az embert”*

Tisztelt ünneplő Közösség! Kedves korábbi és jelenlegi Díjazottak!

Eljött közénk ismét a nyers idő helyett a pillanatot, amelyben újból a bizonyosság vibrál. Szinte érezzük, ahogyan összesimuló tenyerünk között ott repdes a bizakodás, hogy érdemes volt megint összegyűlnünk, hiszen van kit ünnepelnünk. S az ünnep – mintha csak erre a bizonyosságra várt volna – már itt is van közöttünk, örködik a fejünk fölött, beteljesülni sem fél már, pedig még tegnap úgy éreztük, hogy minden napunktól oly távol van, mint a perctől az óra mutatója, hogy csupán beváratlan kecségetés; nem több, mint csalóka pár szó. A megváltás egekbe emelő nagyszerűségét érezzük most, amikor körünkben üdvözölhetjük a mozgókép mesterét és varázslóját; a nemlétből kiszabadított szó megfogalmazóját; az üres sötétségből fényre és kínra segített szín, vonal, karcolat megálmodóját; az élet szűk kapujában álló vigasztalót és áldásosztót; a munkába ájult falu és tanyavilág sötétségében gyertyát gyújtókat.

Kedves Barátaink!

Ma rájuk figyelünk abból a nemes alkalomból, hogy az Aracs Társadalmi Szervezet Aracs–Főnix-díjat, Aracs-díjat és Aracs-éremet odaítélő bizottsága (dr. Benák József egyetemi tanár; Csorba Béla költő, néprajzkutató, publicista; dr. Gubás Jenő nyugalmazott főorvos, az Aracs Társadalmi Szervezet elnöke; Hajnal Jenő magiszter, bizottsági elnök és ft. Utasi Jenő plébános) az idén kilencedszer kiosztásra kerülő Aracs–Főnix-díjat, amely Kalmár Ferenc szabadkai szobrászművész kisplasztikájából, Gyurkovics Hunor festőművész készítette díszoklevélből és pénzjutalomból áll, **Sára Sándor** budapesti Kossuth-

díjas operatőrnek, filmrendezőnek; a tizenharmadik alkalommal kiosztásra kerülő Aracs-díjat, amely Szervátiusz Tibor kisplasztikájából, Boros György készítette díszoklevélből és pénzjutalomból áll, **Mirnicz Zsuzsa** szabadkai prózaírónak, szerkesztőnek és **Péter László** székelykevei születésű, ma Magyarországon élő grafikusművésznek, illusztrátornak, animátornak; az idén tizenkettedszer kiosztásra kerülő Aracs-éremet, amely Kutas Ágnes budapesti szobrászművész műve, s amelyet az ugyancsak Boros György által készített díszoklevél és pénzjutalom egészít ki, pedig **Bajusz Teréz** oromhegyesi ny. tanárnőnek, **ft. Király Tibor** fehértemplomi plébánosnak és **Miklós Erzsébet** tiszaszentmiklósi ny. tanárnőnek ítélte oda. A bizottság véleménye szerint minden kitüntetett a hivatása mellett a délvidéki és az egyetemes magyar közéletnek, a nemzeti művelődésnek és oktatásnak olyan jellegzetes, hatékony személyisége, akit számontart a közvélemény, és nem feled majd a jövő sem.

Az Aracs Társadalmi Szervezet 13. évi utolsó díjkiosztójának ünnepeltjei (balról): Péter László, Mirnicz Zsuzsa, Sára Sándor, Bajusz Teréz és Miklós Erzsébet

Sára Sándor laudációja

Ő az, akit ha tájat lát, ha a test hullámaikat lesi, mindig az a szándék vezérli, hogy azt, amit a szem magába vonzott, s eltemetett, fénné tegye; igenné s nemmé... Sára Sándor filmrendező, operatőr 1933-ban született Turán. Rendezőként is, operatőrként is költőien megformált dokumentumfilmekkel kezdte pályáját, majd a hatvanas és a hetvenes években nemzedékének egyéni látásmódú képírójaként meghatározó szerepet játszott a magyar filmművészet fellendülésében. A legtöbb alkalommal Kósa Ferencnek és Szabó Istvánnak volt alkotótársa, de jelentékeny filmekben dolgozott együtt Gaál Istvánnal, Rózsa Jánossal, Kardos Ferencsel, Huszárik Zoltánnal, Ranódy Lászlóval és másokkal is. Úgy alkalmazkodott a különböző világlátású rendezőkhöz, hogy eközben maradéktalanul kibontakoztatta látványteremtő képességének sokoldalúságát, gazdagságát és kifejezőerejét. Műgonddal megkomponált képein az emberi arc és a magyar táj árulkodó módon vallott arról, hogy mi történt az emberben és az emberrel a történelmi kataklizmák során. A hatvanas évek második felében rendezőként is bemutatkozott. Az önéletrajzi motívumokban gazdag *Feldobott kő* (1968) főhőse egy fiatalember, akinek eszmélődése a magyarországi sztálinizmus legkomorabb időszakára esik. „Számon kérik tőled a történelmet, s igazuk lesz. Kérd számon a történelemtől az embert, s igazad lesz” – hangzik a film mottója, amely a rendező máig érvényes ars poeticája. A játékfilmes bemutatkozást később olyan munkák követik, mint a *Holnap lesz fácán*, a *Nyolcvan huszár*, a *Tüske a köröm alatt*, a *Könyörtelen idők*, legutóbb pedig a *Vigyázók*. Sára Sándor pályája a nyolcvanas évek elejétől kezdve ismét a dokumentarizmus ígézetében alakul. A televízió megbízásából elkészíti a 2. magyar hadsereg tragédiáját felidéző 25 részes *Krónikát*, illetve ennek moziváltozatát, a *Pergőtűzet*. Nekünk, délvidéki magyaroknak különösen fontos volt ez az alkotása, amely a magyar történelem talán legértelmetlenebb és legtöbbet gyalázott, leginkább elhallgatott és legnagyobb tragédiájáról szól. Sára Sándor filmjét a korabeli tévévetítések idején nagyon sokan nézték, és nagyon sokat beszéltek róla. Ekkortól kezdve lett tájain-

kon ismét becsülete a magyar honvédnek. Nem véletlen, hogy sokak szerint minden idők egyik legnagyobb – és nem a hossza miatt – magyar dokumentumfilmje. A bukovinai székelyek közmúltbeli hányattatásait tárja fel a *Sír az út előttem* című többrészes filmposz, míg a *Csonka Bereg*, a *Te még élsz?*, a *Lefegyverzett ellenséges erők* és a *Magyar nők a Gulágon* című dokumentumfilmjei a háború következtében idegen fogságba került, elhurcolt és meggyötört emberek sorsával figyelmeztetnek múltunk keserves üzenetére. Sára Sándor filmjeit több mint félszáz országban vetítették, s számos hazai és nemzetközi fesztiválon tüntették ki díjakkal. Sára Sándort 1993 tavaszán Csoóri Sándor felkérte az akkor induló Duna Televízió vezetésére. Végül Lugossy Lászlóval és Hanák Gáborral hármásban alakították az új intézmény szervezetét, műsorszerkezetét. Hét éven át volt a televízió elnöke. Nagyrészt neki volt köszönhető, hogy a 2002-ben Aracs-Főnix-díjjal kitüntetett Duna Televízió – amely 1992 karácsonyán II. János Pál pápa magyar nyelven elmondott áldásával kezdte meg adását – akkori célkitűzéseit megvalósíthatta, melyek szerint a Magyarország határain túl élő magyarság szellemi és kulturális fejlődését szolgálja, igényes műsoraival az időtálló kulturális értékek közvetítésén túl felvállalja a tárgyilagos Magyarország- és magyarsággép kialakítását, a magyar kisebbségek identitásának és anyanyelvének megőrzését, a szülőföldön való boldogulás támogatását; műsorai magas erkölcsi és esztéti-

Hajnal Jenő, a díjkiosztó bizottság elnöke 1998-tól 72 díjazott munkásságát méltatta lírai hangvételű tömör minitanulmányjaiban

kai mércének feleljenek meg, a család, a hit, a közösségi élet hagyományos értékeit mutassák be, és mindezt olyan formában, hogy minél szélesebb nézői körhöz eljuthassanak. Köszönjük mindezt Sára Sándornak, akinek most megbecsülésünk jeleként nagy szeretettel adom át az Aracs Társadalmi Szervezet Aracs–Főnix-díját.

Sára Sándor:

Köszönöm szépen ezt a díjat, igazán megtisztelő, meg is vagyok hatva. Keveset fogok mondani, mert nem kenyerem a beszéd. Nemcsak itt Szabadkán, hanem máshol és máskor is eszembe jut a trianoni országcsönkítés. Én erről úgy fogalmazok magamban, hogy Trianont soha nem szabad elfelejteni, de nem kell róla sokat beszélni, hanem tenni és cselekedni kell. Köszönöm még egyszer a kitüntetést! [...]

Sára Sándornak, a Duna Televízió megalkotójának kezében az utolsó Aracs–Főnix-díj, és a sors különös játéka, hogy az elsőt a tízéves Duna Televízió kapta

Kedves ünneplő Gyülekezet!

Bizonyára most már Önök is érzik, hogy kiteljesedett az ünnep, korábbi bársonyos hiányát feloldotta ez a kitáguló tér. Mert ahogyan most körülfogott bennünket, boldogan fedezhettük föl másban a jót, a testben a tudás rebbenését, az alkotó szemvillanásában egy új világ képét, amely egy másik teremtő művészen egyszer csak megmozdult, életre kelt, olyan szóvá formálódott, amelyre már talán emlékezet sincs. Így állt össze a semmiből az öröklétre kívánczó szeretet, jóság, aggodás, törődés, a véletlenbe zárt univerzum, melyet a művészetben műremeknek szoktunk emlegetni, a hétköznapi világban pedig áldozatkészségnek, önzetlenségnek, nemeslelkűségnek, önfeláldozásnak, irgalmaságnak, jótékonyágnak és elkötelezettségnek. *Egyszóval: jövőépítésnek.*

Kedves Ünnepelek!

Egészségben, jókedvben legyenek még nagyon sokáig velünk ebben a jövőépítésben, amelyben megpróbálunk kitartani a Sára Sándornak, Mirnics Zsuzsának, Péter Lászlónak, Bajusz Teréznek, Király Tibornak és Miklós Erzsébetnek is fontos értékek mellett! Az általuk táplált szellemi és erkölcsi forrás sose apadjon el, tápláljon, éltesen bennünket tisztaságával, frissességével. Isten áldását kérjük minden díjazott életére és további munkájára!

* Az Aracs Társadalmi Szervezet 2010. évi díjkiosztó ünnepségén elhangzott Sára Sándorra vonatkozó laudációval emlékezünk a neves filmrendezőre, operatőrre.